

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANI
Av. ÖZDEMİR ÖZOK'un
2007-2008 YARGI YILI
AÇILIŞ KONUŞMASI

6 Eylül 2007
ANKARA

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANI
Av. ÖZDEMİR ÖZOK'UN
2007-2008 ADLİ YARGI YILI
AÇILIŞ KONUŞMASI

6 EYLÜL 2007

Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı
Karanfil Sokađı 5/62
06650 Kızılay - ANKARA
Tel: (312) 425 30 11 - 425 36 19 - 418 05 12 - 418 13 36
Faks: 418 78 57
web:www.barobirlik.org.tr
admin@barobirlik.org.tr
yayin@barobirlik.org.tr

Sayın Cumhurbaşkanım,

Yargıtay Başkanlığı'nca düzenlenen 2007-2008 "Adli Yıl Açılış Töreni"nde sizlere seslenmenin onuruyla saygılar sunarım. Bu kürsüden yurt ve meslek sorunları adına yıllardır dillendirdiğimiz ama çoğu çözümlenemeyen sorunları, sizin huzurunuzda da yeniden dile getireceğim, size ve törene katılan tüm konuklara, basınımızın sayın temsilcilerine, hoş geldiniz der, saygılarımı arz ederim.

Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı'na seçildiğim günden bu yana sizlere ve kamuoyuna insan hakları, hukuk, hukukun üstünlüğü, hukuk devleti, yargı ve yargının en önemli unsuru savunma konusundaki görüş ve düşüncelerimi içtenlikle arz ettim.

2001 yılında Diyarbakır'da yapılan TBB Genel Kurulu'nda "Çağdaş bir Türkiye özlemidir bizi yönlendiren, demokratik bir Cumhuriyettir temel hedefi-

ÖZDEMİR ÖZOK

miz, özgür yurttaş olmaktır seçimimiz, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve sivil toplumdur özümsemiğimiz, eşitlikçi, dürüst ve erdemli bir yönetimdir istediğimiz” söz ve ilkeleriyle meslektaşlarımız ve halkımızın karşısına çıkmıştık. Türkiye Barolar Birliği Genel Kurulu’ndan aldığımız yetkiyi bu ilkeler doğrultusunda, açık, net ve saydam bir biçimde kullanmaya çalıştık. Bu bağlamda, yasal dayanağının yanı sıra, güzel ve anlamlı bir geleneğin sonucu olarak düzenlenen bu törenlerde, yurt ve meslek sorunlarını zaman ayrıntıya girerek, zaman zaman dinleyenlerin sabırlarını zorlayarak ısrarla objektif bir biçimde dile getirmeye çalıştık.

Ancak, bunca yıl her platformda dile getirilen yargı sorunları ve çözüm yollarıyla ilgili eleştiri ve önerilerin 22 Temmuz 2007 seçimlerinden önce siyasi partilerce yayınlanan seçim bildirgelerinde ve 60. hükümet programında yeterince ve bir bütünlük içinde yer almamış olması bu söylemlerimizin etkili olmadığını ve sadece dinlendiğini göstermektedir. Bu somut duruma karşın, yurt ve meslek sorunlarıyla ilgili, inandığımız doğruları her platformda hukuk içinde ve demokratik yöntemlerle, ısrarla yinelemeyi, adil, çağdaş, uygar, aydınlık Türkiye özlemimizin bir gereği olarak yerine getireceğiz.

2007 yılı ülkemiz siyasal tarihi için çok renkli

ve anlamlı bir yıl olarak anımsanacaktır. Cumhurbaşkanlığı seçimiyle başlayan tartışmalar bir anlamda *"Anayasa krizi"*ne dönüşmüş, neyin doğru, neyin yanlış olduğunun pek önemli olmadığı, bilimsel ve demokratik yaklaşımların ciddiye alınmadığı bir kamplaşma süreci yaşanmıştır.

TBMM toplantı yeter sayısı, erken seçim kararı, Meclisin yenilenmesi kararı, Cumhurbaşkanına vekalet konusu, Anayasa değişiklikleri, Cumhurbaşkanı seçimi usul ve yöntemi ile Anayasa değişiklikleriyle ilgili Anayasa Mahkemesi kararları, halkoyuna sunulan Anayasa değişikliklerinin kadük olup olmadığı, halk oylamasından sonra yeni bir Cumhurbaşkanı seçimi yapılıp yapılamayacağı bu sürecin tartışma konularını oluşturmuştur.

Bütün bu konular hukukçular ve siyasetçiler tarafından en ince ayrıntısına kadar tartışıldı. Tartışmalar demokrasi kültürümüzün bu günkü seviyesine koşut bir biçimde sürdürüldü ve *"benim gibi düşünenler-benden yana olanlar"* övüldü, kutsandı, saygı ile karşılandı hatta yüksek performans gösterenler, genel seçimlerde ödüllendirildi.

Buna karşın *"benim gibi düşünmeyenler-benden yana olmayanlar"* tahkir edildi, aşağılandı, itildi, kakıldı, cezalandırılmak istendi.

ÖZDEMİR ÖZOK

Ulusumuzun hiç hak etmediği, bu karmaşanın, olumsuzlukların ve çirkin görüntülerin temel kaynağını defolu demokrasimizin nedeni olan 1982 anayasasının anlayışı, yazımı, dili, mantığı ve ruhu oluşturmaktadır.

Bu gerçeği TBB'nin saygıdeğer yöneticileri yıllar önce saptamışlar ve bugün yaşananları öngörerek halkımızı ve o günkü kamuoyunu uyarılmışlardır. 2-3 Ekim 1982 tarihinde Ankara'da toplanan TBB Olağanüstü Genel Kurulu "*Anayasa Konusunda Yapılan Olağanüstü Genel Kurul Toplantısı Raporu*"nun giriş kısmında; "... TBB Türk Ulusunun ve Türk Devletinin kaderinde büyük etkisi olacak hukuksal, siyasal en önemli belgenin tasarısında yer alan, zararlı olduğuna inandığı çeşitli çözümleri ve hele bu taslağın dayandığı 'Devlet felsefesi'nin tutarsızlığını belirtme zorunluluğunu, yurtseverliğinin ve görev bilincinin kaçınılmaz bir sonucu olarak duymaktadır. 2-3 Ekim 1982 günleri Ankara'da toplanan Birliğimiz Genel Kurulu aşağıdaki görüşlerde birleşmiştir..." denilerek kapsamlı bir rapor hazırlanmıştı. Raporda; "*Ana İlkeler*" bölümünde inceleme ve değerlendirmeler yapılmıştır:

- "...Üyesi olduğumuzu söylediğimiz uygar uluslar topluluğunun ortak değerleri ve yargılarıyla bağdaşmayan bir anayasal düzen, kuşkusuz bu ilişkilerimizi de olumsuz biçimde etkileyecektir..."

2007-2008 ADLİ YARGI YILI AÇILIŞ KONUŞMASI

- *“...Tasarımın bireyin özgürlükleri alanını kısıtlaması ve onun yönetime katılmasını çeşitli biçimlerde daraltması dünya tarihinin akışına olduğu gibi kendi anayasa tarihimizin gelişmesine de ters düşmektedir...”*
- *“...Atatürk’ün yalnız çağdaş uygarlık doğrultusunda hızlı atılımları gerçekleştirmek için değil, aynı zamanda demokrasinin ön koşulu saydığı için bağlandığı “laiklik” ilkesinden sapılmıştır. Böylece “hür düşünceli” kuşaklar yaratma amacı terk edilmiş Atatürk devrimlerine karşıt oluşumların tohumları atılmıştır. Hem de devrim yasalarının değiştirilemeyeceği yolundaki 1961 Anayasası’nın hükmünü korumak suretiyle açık bir çelişkiye düşülmüştür...”*
- *“...Yine tasarıda erkler ayrılığında ağırlık, Atatürk’ün de benimsediği görüşe aykırı olarak, halk temsilcilerinden kurulu meclisten alınıp halk tarafından seçilmeyen yürütmenin başına vermek suretiyle 1921 Anayasası’nın da gerisinde kalmıştır...”*

TBB’nin bu raporunda temel hak ve özgürlüklerle ilgili olarak;

- *“...Genelde temel hak ve özgürlüklere getirilen istisnalar hakkın özünü ortadan kaldırmaktadır...”*

ÖZDEMİR ÖZOK

- *"...Tasarıdaki kısma ve sınırlamalarla çoğulcu ve özgürlükçü demokrasi asla gerçekleştirilemez. İstisna hükümlerinin çokluğu ve kapsamlarının genişliği, istisnaların somut olarak belirlenmemesi nedeniyle temel hak ve özgürlükler kullanılamaz bir duruma gelmiştir..."* denilmiştir.

Ayrıca bu bölümde düşünce özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, sosyal ve ekonomik hakların kapsamı, bir bütün olarak, hak ve özgürlüklerin durdurulması, yaşam hakkının korunması, ayrı ayrı değerlendirilmiş ve sonuç olarak 1982 anayasası'nın temel hak ve özgürlükler bakımından son derece sakıncalı düzenlemeler içerdiği vurgulanmış, tasarının bu şekliyle siyasal iktidarlara özgürlükleri yok etme olanağı verdiği belirtilerek, bu durumun çoğulcu ve katılımcı demokrasi için son derece tehlikeli olduğu saptaması yapılmıştır. Aynı raporda yasama, yürütme ve yargı erkleriyle ilgili değerlendirmeler de yapılmış ve sonuç olarak , *"...TBB Genel Kurulu, Danışma Meclisi'nce kabul edilerek, Milli Güvenlik Konseyi'ne sunulan tasarımı getirdiği kurum ve düzenlemelerle halkın oyuna inanmayan ve genel olarak seçimi önemsemeyen, çoğulcu demokrasiye ve çağımızın tüm sosyal ve hukuksal değerlerine ters düşen, Türk toplumunu çok gerilere ve çeşitli bunalımlara sürükleyebilecek nitelikte bulunmaktadır. Bu haliyle tasarının düzeltilmeyecek bir*

öneri olduğu ve yeni baştan kaleme alınması gerektiği görüş ve inancındadır..." denilmek suretiyle bugünkü tartışmaların kaynağı işaret edilmiştir.

Yirmi beş yıldır yürürlükte bulunan bu Anayasa, ülkemizin ekonomik ve siyasal bağımsızlığına zarar verebilecek karar ve uygulamalara dayanak olmuş, emekçilerin ekonomik ve demokratik haklarını kısıtlamanın ötesinde ortadan kaldırmış, her türlü kamusal varlığın talanını kolaylaştırmış, içerdiği "*laik, sosyal hukuk devleti*" ilkesinin kağıt üzerinde kalmasına yol açmış, siyaseti biçimselleştirmiş ve çağdışı her türlü düşünce, tutum ve davranışın kolaylıkla yaygınlaştırılıp kökleşmesine olanak vermiştir.

Bu rapora emeği geçen üstatlarımızdan hayatta olanları saygıyla, aramızdan ayrılanları da rahmet ve minnetle anıyoruz. Keşke meslek ustalarımız yanılıydı ama maalesef meslek ustalarımız haklı çıktılar ve halkımız, ulusumuz, ülkemiz ve demokrasimiz çağdaş ve ulusal üstü değerler adına hak etmediği olumsuzlukları, çelişkileri ve görüntüleri yaşamak zorunda kalmıştır.

1982 Anayasası'nın oluşturduğu siyasal, sosyal, hukuksal yapı yanında, yarattığı çarpık ve defolu demokratik ortam büyük eleştirilere neden olmuş, bunun sonucu 12 önemli değişiklik yapıldı.

masına karşın onarılamamıştır. Bu nedenle de her genel seçimden sonra yeni bir anayasa arayışına girilmiştir.

Nitekim 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinden sonra yeni bir anayasa yapılması için düğmeye basılmıştır. Sayın Prof. Dr. Ergun Özbudun başkanlığında oluşturulan bir kurula yeni anayasa taslağı çok büyük bir gizlilik içinde hazırlanmış ve siyasal iktidarın görüş, düşünce ve değerlendirmeleri için AKP'li hukukçulardan oluşan bir komisyona iletilmiştir. Bu süreç, katılımcı, saydam ve gün ışığında yönetim anlayışıyla asla örtüşmeyen bir biçimde son derece gizli ve saklı bir şekilde sürdürülmüştür. Yakında kamuoyuna açıklanacağını umduğumuz taslağa önemli katkılarımız olacağı inancındayız.

Çünkü TBB olarak övünebileceğimiz bir öngörü ile 2001 yılında bilim adamları ve uygulamacılardan oluşan bir kurula "*Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Önerisi*" hazırlanmış ve kamuoyunun değerlendirmesine sunulmuştur. Üç baskısı yapılan bu öneri son günlerde aranır olmuştur. Sayın Özbudun'un beyanlarından ve AKP'nin anayasa kurulunun basına sızan çalışmalarından bu öneriden çokça yararlandığı anlaşılmaktadır.

TBB olarak bu gelişmeleri duyarlılıkla izliyor gerekli katkıyı sunmak için hazırlıklarımızı sür-

dürüyoruz. Bu bağlamda; 2001 “*Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Önerisi*” esas alınarak günümüz anayasa öneri ve eleştirileri ışığında iktidar partisinin hazırlamış olduğu anayasa önerisine karşı görüş ve düşüncelerimizi belirlemek için bilim adamlarından yeni bir kurul oluşturulmuştur. Çalışmalarımız tamamlandıktan sonra, gerçekleştirilmesi düşünülen yeni anayasayla ilgili görüş ve düşüncelerimizi çok yakında kamuoyuna açıklayacağız. Ayrıca bu taslak çevresinde kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üniversitelerle paylaşacağımız bir birliktelik yaratacağız. Öncelikle bu konuda; Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş felsefesini, temel değerlerini inkar etmeyen, zayıflatmayan, ancak çağdaş değerlere, uluslararası metinlerin oluşturduğu hukuka, uluslar arası gelişme ve değişimlere uygun, aydınlanma çağının ürünü ve Türkiye Cumhuriyeti’nin temelini teşkil eden “*laiklik*” ilkesini sulandırmayan, ülkemizin tam bağımsızlığından ve bölünmez bütünlüğünden, tüm yaşama alanlarının demokratikleşmesinden, emekçilerin çıkarlarından, tüm yurttaşlarımızın temel insan haklarına eksiksiz olarak sahip olmasından, kamusal zenginliklerimizin korunmasından, arttırılmasından ve geliştirilmesinden, “*laik, sosyal, hukuk devleti*” ilkesinin ödünsüz olarak yaşama geçirilmesinden yana bir anayasanın toplumsal uzlaşma ve anlayış içinde hazırlanma-

sı temel dileğimizdir. Yeni anayasayla ilgili olarak şu notu da bilgilerinize sunmak istiyorum. Anayasa'da Atatürk ilke ve devrimlerinden söz etmenin, toplumun ilerlemesini, çağdaş değerlerle buluşmasını, ulus üstü metinleri özümsemesini kısaca çağcıl bir anayasal toplumun yaratılmasını engelleyeceğini ileri sürmek ve bu görüşlere katılmak mümkün değildir. Bizzat Atatürk'ün "... ben manevi miras olarak hiçbir ayet, hiçbir doğma, hiçbir donmuş ve kalıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim manevi mirasım bilim ve akıldır. Benden sonra beni benimsemek isteyenler, bu temel eksen üzerinde akıl ve ilmin rehberliğini kabul ederlerse, manevi mirasçılarım olurlar..." sözleri karşısında o büyük insanı ve ilkelerini çağcıl değerlerle buluşmanın engeli olarak göstermenin ne denli objektif ve iyi niyetli bir yaklaşım olabileceğini yüce ulusumuzun engin takdirlerine bırakıyorum.

Bu bölümde, hukuk devletinin temel yapısını oluşturan yargı bağımsızlığı ve yargı bağımsızlığının en önemli işlevlerinden olan anayasal denetimi gerçekleştiren Anayasa Mahkemesi'nden söz etmek istiyorum. Batı demokrasilerinde yasama meclislerinin sınırsız güç ve olanaklarını hukuk içinde sınırlandırmak amacıyla gerçekleştirilmiş olan anayasa mahkemeleri 1961 Anayasası'yla yargı hayatımıza girmiştir. Bu gün, anayasa mah-

kemeleri ya da anayasa yargısı işlevi ile yetkilendirilmiş yüksek mahkemelerin, çağdaş demokrasilerin değişmez kurumları oldukları gerçeğini yadsımak mümkün değildir. Bu kurumlar, çoğunluğun iktidarını anayasanın üstünlüğü çerçevesinde sınırlamak, temel hak ve özgürlükleri korumak gibi anayasal demokrasinin olmazsa olmaz koşullarının hayata geçirilmesine hizmet etmektedirler. Demokrasinin çoğunluk yönetimi ve çoğunluğun dilediği gibi yönetmesi olarak sunulması, bunun sonucu olarak da çoğunluğun hiçbir sınırlamaya tabi tutulmaması gerektiği anlayışının giderek daha yüksek sesle telaffuz edildiği günümüz Türkiye'sinde, Anayasa Mahkemesi'nin yapısını değiştirmeye, işlevlerini sınırlandırmaya yönelik girişimleri dikkatle izlemek, olumsuz yapılanmalara karşı durmak gerekmektedir. Hukuk devleti ilkesi çerçevesinde anayasanın üstünlüğünü sağlamak için anayasa mahkemelerine ihtiyaç olduğu ve başka yapılanmaların bu kurumların yerini dolduramadığı akıllardan çıkarılmamalıdır. Çünkü Anayasa Mahkemesi'nin 1961 Anayasası ile kurulmasının altında yatan nedenleri, kendi tarihimizden bir kanıt olarak sunmak mümkündür. Bu nedenle, elli yıla yaklaşan bir geçmişe sahip yargımız, demokrasimiz ve hukukumuz için büyük bir kazanımın yıpratılma çabalarına gerçek bir anayasal demokrasi tasarımı çerçevesinde kesin-

likle izin ve olanak verilmemelidir. Kararları hoşumuza gitsin ya da gitmesin, bu kurumlara her dönemde herkesin ihtiyacı olabileceği hatırdan çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesi gördüğü işler ve yaptığı hukuk denetimleri nedeniyle *bizdensizden* tartışmalarına konu yapılmayacak kadar önemli yargısal işlev görmektedir. Bu işlevlerin yanı sıra, takdirle karşılanması gereken yeni bir yaklaşım sergileyerek temel hak ve özgürlüklerin korunması çerçevesinde ilk kez bir reform çalışması başlatmıştır. Bu bağlamda, örneğin temel hak ve özgürlüklerin korunmasında etkin bir yol olan "*anayasa şikayeti*"nin anayasa yargısı sistemimize dahil edilmesi ve mahkemenin de bu yeni işlevini karşılayabilecek bir yapılanmaya kavuşturulması bizim de desteklediğimiz girişimlerdir.

Yeni anayasa çalışmalarında yasama ve dolayısıyla yürütmenin Anayasa Mahkemesi'ne müdahalesine olanak verecek düzenlemeler yapılmamalı, eksiksiz demokrasi, hukukun üstünlüğü, hukuk devleti yanı sıra, temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması için bu girişimlerden özenle kaçınılmalıdır. Çünkü siyasal tarih bireysel ve toplumsal olarak hiçbir alanda geriye giderek ve geride bırakılmış değer yargılarıyla zamanı ve çağı yakalamanın mümkün olamayacağına ilişkin acı öykülerle doludur.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Yargı örgütü ve adil/düzgün yargılama hakkının gerçekleşmesi yanı sıra, adalete erişimi sağlayacak bir yargılama sistemiyle ilgili olarak, geçmiş adli yıl açış konuşmalarında Yargıtay başkanları ve TBB başkanları sorunları çok net ve açık bir biçimde dillendirmişlerdir. Ayrıca Devlet Planlama Teşkilatı Adalet Hizmetleri Özel İhtisas Komisyonları'nın yanı sıra, Türkiye Barolar Birliği, barolar, çeşitli üniversiteler başta olmak üzere, kimi sivil toplum örgütleri tarafından yapısal, örgütsel, işlevsel, insan ve mali kaynaklar yönünden hazırlanmış çok ciddi raporlar bulunmaktadır. Bu raporlarda dile getirilmiş sorunların, büyük çoğunluğu bugüne kadar çözümlenmediği için satırbaşları halinde yeniden gündeme getirmek istiyorum.

Yaptığımız ulusal tespitlere ek olarak yargı örgütü, adil/düzgün yargılama ve adalete erişim konularında Avrupa Birliği İlerleme raporları ile İstisari Ziyaret raporlarında da aynı nitelikte tespitler bulunmaktadır.

Temel sorunların değerlendirmesinde, yargı örgütünde yargıç bağımsızlığı, yargıç güvencesi ve yansızlığının sağlanması; adil yargılanma hakkının gerçekleşmesi bağlamında, temel hak ve özgürlüklerin zedelenmemesi ve "silahların eşitliği"nin gerçekleşmesi amaçlanmaktadır.

- Yargıç bağımsızlığı ve yargıç güvencesi/yansızlığı önünde en büyük engelin Adalet Bakanlığı'nın uhdesinde toplanmış olan görev ve yetkiler olduğu hususu bugün tartışılmaz biçimde ortaya çıkmıştır. Adalet Bakanlığı, kuruluş kanunundaki yetkilerin dışında dolaylı olarak çeşitli kanunlarla kullanabildiği yetki ve görevleri dolayısıyla yargı üzerinde büyük bir baskı unsuru oluşturmaktadır. Bu bağlamda, kurul ile bakanlık üst düzey yöneticileri arasındaki tartışmaların hangi boyutlara ulaşabileceği son kriz sırasında ortaya çıkmıştır.

Diğer yandan Anayasa'nın açık hükmüne ve maalesef Danıştay'ın bütün ısrarına karşın Anayasa Mahkemesi kararı ile hakimlik mesleğinin ilk aşamasında Adalet Bakanlığı mevcut etkisini kullanabilmektedir. Bunun sonucu olarak fakülte birincileri ve yazılı sınavı ön sıralarda kazanan kimi yargıç adayları mülakatta objektif olmayan ölçülere göre mesleğe kabul edilmemektedirler.

Adalet Bakanlığı idari kadrosunda görev yapan hakimlerin, hakimlik mesleğinin doğasına aykırı idari işlerde hakimlik kıdemi kazanmaları ve yüksek mahkeme üyeliklerine seçilebilmeleri büyük sakıncalar doğurmaktadır. Bu durum, yargının siyasallaşmasında büyük etki etmektedir.

Adalet Bakanlığı, "Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemeler ve hakimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz," açık hükmünü C. Savcılarına verdiği emir, talimat, gönderdiği genelgelerle uygulanmaz hale getirmektedir.

Meslek içi eğitim gerekçesi ile hakimler sürekli telkin ve kimi tavsiyelerle etkilenmeye çalışılmaktadır.

Hukuk eğitimi ve yetkin yargıç arasında yadsınmaz bir ilişki vardır.

• Hukuka ve onun öğretim-eğitimi sonunda yetişen hukukçuya verilen önem, o ülkede uygulanan siyasal, hukuksal rejimin kalitesiyle doğrudan orantılıdır. Nitelikli hukukçuların, hukuk devletinde önemli görevleri vardır.

Hukuk eğitimi ve öğretimi, mevcut durumu itibariyle, hukuk öğrencilerine metodolojik ve analitik düşünme yetisi için gerekli becerileri tam olarak kazandırabilme konusunda istenilen düzeyde değildir.

Ülkemizde hukuk lisansı öğretimi, devlet ve vakıf üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren ve sayıları toplam 37'yi bulmuş olan hukuk fakültelerinin mevcut sınırlı olanakları çerçevesinde verilmeye çalışılmaktadır. Hukuk fakültelerinin

sayısı ve donanımı, ülkemizin eğitim düzeyi, sosyokültürel koşulları ile nüfusu ve demografik yapısı dikkate alındığında, yeterli görülebilir. Ancak, bu fakültelerin büyük çoğunluğunda kütüphane, derslik ve hizmet binası ile teknik ve fiziksel donanım, akademik ve idari kadrolar ile öğrenci kapasitesi bakımından ciddi düzeyde nitelik ve nicelik sorunları yaşanmaktadır. Belki de bu sorunların en başında, gereken yetkinlikte ve birikimli akademik kadroların oluşturulamaması ve zengin içerikli bilgi işlem ağı sayfaları üzerinden çevrimiçi hizmetleri sunan e-kütüphanecilik sistemlerinin henüz kurulamaması gibi temel sorunlar gelmektedir. Özellikle, belirtilen bu iki sorun kümesi, hukuk eğitiminde her geçen gün yaşanan kalite kaybını ve verim düşüklüğünü içeren bir biçimde; değişik boyut ve görünümüleriyle birlikte uzun dönemde olası olumsuzlukları da barındırmaktadır.

• Hukuk fakültelerinden mezun olmayan ve dolayısıyla, gerekli kuramsal ve uygulamalı hukuk bilgilerini, bir başka anlatımla yeterli hukuk nosyonu ve formasyonunu almamış kişilerin özellikle idari yargı hakim adaylığı için yapılan sınavlar sonucunda atanabilmeleri, çağdaş adalet hizmeti ve yargı sistemlerinin temel niteliği ile örtüşmemektedir. Maalesef son yıllarda idari yar-

gı yargıçlığını kazanan yargıç adaylarının büyük çoğunluğunu hukuk fakültesi dışında kalan sosyal bilimler fakültelerinden mezun adaylar oluşturmaktadır.

- Adalet ve yargı hizmetleri alanında gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, yargı etiğine ait kuralları sistematik ve bütünsel açıdan düzenleyen bir kanun bulunmaması önemli bir eksiklik olarak görülmektedir.

- Hakim ve savcıların ayrı ayrı mesleki örgütlenmesini oluşturmaya yönelik gerekli yasal düzenleme yapılmalıdır.

- Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ve Yüksek Askeri Şura tarafından kesin olarak alınan idari kararlara karşı, yargı mercilerine başvurulamaması nedeniyle, söz konusu Kurullar, adeta birer özel idari yargı organı niteliğine dönüşürülmüş olmaktadır. Bu durum, hukuk devleti ve adil yargılanma ilkeleri ile bağdaşmamaktadır.

- Yolsuzluklarla mücadelede yargı organlarının önündeki mevcut tüm engeller kaldırılmalıdır.

- Öncelikle milletvekilleri ile kamu görevlilerinin bir bölümü hakkında, kamu görevi ve sıfatı itibarıyla, bazı yargısal dokunulmazlıklar ve

ayrıcılıkların tanınmış olması, toplumun adalet duygusunu zedelemektedir.

- Hukukun üstünlüğünü yaşama geçirebilmek için Anayasa'da ve yasalarda gerekli düzenlemelere gidilmelidir.

- Yargı bağımsızlığı bütün kurum ve kurallarıyla birlikte yaşama geçirilmelidir.

- Yargı bağımsızlığı ve hakim güvencesi ilkeleri mevzuatta yeterince sağlanamamıştır. Örneğin, Anayasa'da (m. 140/6 ve m. 159 gibi) yargının yönetimi ve denetimi, yürütme organının bir parçası olan Adalet Bakanlığı'na bağlı olarak düzenlenmiştir.

- Hakimlerin yönetsel bakımdan Adalet Bakanlığı ile olan bağılılıkları tamamen sona erdirilmelidir.

- Yürütme ve idare organlarında hakim ve savcının geçici yetkilerle görevlendirilmesi uygulamasından vazgeçilerek, uzman hukukçu ağırlıklı bir profesyonel kadro istihdamını amaçlayan personel yapısına kavuşturulmalıdır.

- Hakim ve savcılarının, mesleki hak, yetki ve görevlerinin kurumsal ve işlevsel açılarından, açık bir biçimde birbirinden ayrılması sağlanmalıdır.

• Yargılama düzeninde iddia ile savunma güçleri arasında eşitlik kurulmalıdır. Mesleğimiz açısından en önemli sorunlardan biri duruşma sırasında iddia ile eşit koşullara sahip olmamaktır. Bu konuda AB İstişari Ziyaret raporlarında önemli tespitler bulunmasına karşın gözle görülmür bir gelişme olmamıştır. Bakanlığın savcıların mahkeme müzakerelerine katılmaması tavsiyesi bu konudaki düşüncemizin haklılığını göstermektedir. Ancak, genelge yetersiz olduğu gibi sorunun sadece su üzerindeki bölümüne yöneliktir. Bu konuda anlayış değişikliği yapılarak "*silahların eşitliği*" ilkesinin yargılama salonlarına girmesini dilemekteyiz. Bu yargıya vatandaşın güveninin en önemli unsurudur.

Yargılama düzeninde iddia ve savunma güçleri arasındaki "*silahların eşitliği*" ilkesinin gereklerinin her aşamada ve konumda yaşama geçirilememiş olması savunma ve dolayısıyla adalet üzerinde olumsuz etkiler yapmaktadır. Yargılama sürecinde savcılar ile eşit konumda bulunmaları gereken avukatların, duruşma salonlarındaki rolü ve etkinliğini arttırmaya yönelik yasal düzenlemelere henüz gidilememiş olması önemli bir eksiklik olarak devam etmektedir.

Avrupa Birliği Komisyonu yetkilileri tarafından 2003, 2004 ve 2005 yıllarında hazırlanmış olan

İstisari Ziyaret raporlarında, avukat ve savcılarda ceza yargılamalarındaki rolü ve etkinliklerini arttırmaya ve özellikle, yargı diyalektiği sürecinde konularını dengelemeye ilişkin olarak çeşitli hususlar belirtilmiştir.¹

Savunmanın yargının üçayağından biri olduğu gerçeği tamamen göz ardı edilerek; iddia-savunma ve yargılama makamlarının ortaklaşa bir adli etkinlik anlamındaki yargısal diyalektiğin, savunma avukatları dışlanarak hakim ve savcı birlikteliğine dönüştürülmesi yanlıştır.

¹ Avrupa Birliği Komisyonu'nun görevlendirdiği uzmanlarca hazırlanmış olan bu 'İstisari Ziyaret Raporları'ndaki hususlara ilişkin saptamalar ve tavsiyelerin ayrıntıları için bkz.: *Türkiye Cumhuriyetinde Yargı Sisteminin İşleyişi, İstisari Ziyaret Raporu 28 Eylül-10 Ekim 2003*, (Hazırlayanlar: Kjell Bjornberg/Paul Richmund), Avrupa Birliği Komisyonu, 113-117 (Orijinali 156 sayfa olan bu Raporun Türkçe çevirisi için: T. C. Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü tetkik hâkimleri); 2004 İstisari Raporun Türkçe çevirisi: *Türkiye Cumhuriyetinde Yargı Sisteminin İşleyişi, İstisari Ziyaret Raporu 11-19 Temmuz 2004*, (Hazırlayanlar: Kjell Bjornberg/Paul Richmund), 113-117 (Orijinali toplam 177 sayfa olan bu 2004 İstisari Raporun Türkçe çevirisi: T. C. Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü tetkik hâkimleri); *Türkiye Cumhuriyetinde Yargı Sisteminin İşleyişi, İstisari Ziyaret Raporu 13 Haziran-22 Haziran 2005*, Hazırlayanlar: Kjell Bjornberg/Ross Cranston, Avrupa Birliği Komisyonu Brüksel (Tercümesi: T. C. Adalet Bakanlığı Avrupa Genel Müdürlüğü Tetkik Hâkimleri).

Ceza davalarında avukatların yargılamanın her aşamasında (yani, gözaltına alınmadan itibaren ceza infazının tamamlanması sürecinde) şüpheli, sanık ve mahkûmlar ile her durum ve koşul altında görüşebilmelerinin sağlanması için gerekli olanaklar henüz sağlanmış değildir.

- Yargı sistemi ve adalet hizmetleri için ayrılan kamusal kaynaklar, AB üyesi ülkelerin ortalama düzeyine yükseltilmelidir.

- Adil yargılanma ilkesinin tüm gerekleri tam anlamıyla karşılanmalıdır.

Avrupa Birliği kriterlerine uygun ve bir reform niteliğinde bulunduğu iddia olunan Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153. maddesi birinci bendinde, müdafii, soruşturma evresinde dosya içeriğinde inceleyebileceği ve istediği belgelerin bir örneğini harçsız olarak alabileceğini hükme bağlanmıştır. Aynı maddenin ikinci bendi kurala istisna getirmiştir. *"soruşturmanın amacını tehlikeye düşebilecek ise"* hakim kararıyla müdafii bu yetkisi kısıtlanabilecektir. Bu istisna hükmüne objektif kullanıldığı takdirde hiç kimse itiraz etmemektedir. Ancak uygulamada C. Savcıları ve onların taleplerine göre sulh ceza hakimleri bu istisna hükmünü genel uygulama şekline sokma temayülü göstermektedirler. Bu savunma hakkının kullanılması önünde ciddi bir engel olarak görülmeye başlanmıştır.

• Türk yargı örgütünün hemen her derecesinde görülmekte olan davalarda, ortalama yargılama sürelerinin uzunluğu sorunu yaşanmaktadır. Nitekim bu olumsuz durum, Adalet Bakanlığı'nın 2000-2004 yılı adalet istatistiklerinde yer alan veriler ve rakamsal bilgiler göz önünde bulundurulduğunda açıkça anlaşılmaktadır.²

Yargılama usulünü düzenleyen yasalarının karmaşık düzenekleri ve özellikle, maddi hukuka ilişkin bazı yasalarda usulü kurallara da yer verilmiş olması, davaların uzamasına yol açtığı gibi, mahkemelerde önemli usul hataları yapılmasına sebebiyet vermektedir. Ayrıca, bazı önemli usulü eksiklik ya da yanlışlıklar içeren kararların verilebilmesi ve bunun sürekli bir biçimde tekrarlanması, sonuçta adil yargılanma ilkesini olumsuz etkilemektedir.

Yargıda davaların uzamasına ve yargı hizmetlerinde güvenin azalmasına neden olan önemli bir konu da bilirkişilik kurumudur. Bu konuda sadece uzmanlık içeren sorunların çözümü için bi-

² Hukuk ve ceza mahkemelerinde açılan davalar itibariyle gelen çıkan dava dosyası ve iş durumları ile gün olarak ortalama yargılama süreleri hakkında ayrıntılı bilgi ve ilgili diğer istatistiksel veriler için bkz. ve krş.: T. C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, *Adalet İstatistikleri Yıllığı*, Ankara 2004.

lirkişiyeye başvurulması yasal gerekliliğine karşın, hukuki konularda da bilirkişiyeye başvuran yargıçların büyük sorumluluğu bulunmaktadır...

Çekişmesiz yargı işleri genellikle dava şeklinde mahkemelere yansıtılmakta ve mahkemelerce de karara bağlanmaktadır. Çekişmesiz yargı işlerine özgü hukuk yargılaması yöntemlerini gösteren yasal kurallar bulunmamaktadır. Bu durum hukuk davalarında iş yükünün artmasına sebebiyet vermektedir.

Hukuk davalarının büyük bir bölümünde yargılama süresinin uzaması, başta devlet olmak üzere kamu hukuku tüzel kişilerinin taraf olduğu uyuşmazlıkların çözümünde kamu avukatlığı kurumunun işleyişinden kaynaklanmaktadır. 4353 sayılı Maliye Vekaleti Baş Hukuk Müşavirliği ve Muhakemat Umum Müdürlüğü'nün Vazifelerine Dair Kanun'un 32. maddesi genellikle, bu kanuna tabi kamu kurum ve kuruluşlarının taraf olduğu davalarda verilen tüm kararlara karşı yasa yollarına gidilmesini zorunlu kılmaktadır.

Mahkemelerin örgütlenmesinde sulh-asliye mahkemesi şeklinde yapay ve gereksiz bir sınıflandırmaya gidilmiş olması; yeterli sayıda uzman hakim bulunmamasına rağmen, Fikri ve Sınai Haklar, Ticaret, İş, Tüketici, Aile ve Çocuk Mahkemeleri gibi özel görevli uzmanlık mahke-

melerinin kurulması, yargıda görev ve işbölümü uyumsuzluklarına yol açmakta ve yargılamayı hızlandırması öngörüldüğü halde bu düzenleme ortalama yargılama sürelerinin uzamasına neden olmaktadır. Bu özel uzmanlık mahkemelerinin yeniden ciddi bir biçimde gözden geçirilmesi gerektiği görüşündeyiz.

Aile ve çocuk mahkemelerinde hakimin yargısal görevlerinde yardımcı uzman sıfatını haiz psikolog, psikiyatr, pedagoğ ve sosyal hizmet uzmanı ile sosyal çalışmacı gibi uzman kadrolarına atamalar yapılmadığı için, kadroların doldurulmadığı görülmektedir. Bu ise düzenlemenin amacına aykırı sonuçlar doğurmaktadır.

• Savcılık uygulamalarında, yeni Ceza Muhakemesi Yasası ile (CMK m. 174) iddianamenin iadesi kurumu getirilmiş olsa da, tüm usulü gerekler doğrultusunda olay ve hukuki değerlendirme açısından iyi yürütülememiş soruşturmalar sonucunda hazırlanmış iddianamelerle, isnat ve iddia konusu somut eyleme ilişkin tüm kanıtlar toplanmadan, eksik ve isabetsiz hukuksal nitelemelerle kamu davaları açıldığı görülmektedir. Bunun sonucu olarak Cumhuriyet savcılıkları tarafından hazırlanan iddianameler ile açılan kamu davalarının büyük bir oranının beraatla sonuçlandığı anlaşılmaktadır. Bu da anılan kuru-

mun hizmet kalitesini ve verimini tartışmalı hale getirmiştir. Nitekim yıllık adalet istatistiklerinin karar türlerine ilişkin oransal dağılımını gösteren verilerinde, cumhuriyet savcılarının ceza mahkemeleri nezdinde açtığı davaların, ancak yarısına yakın bir oranında mahkûmiyet kararı verildiği gözlemlenmektedir. Bu oran örneğin Japonya'da % 98'dir. Yani Japonya'da açılan kamu davalarının % 98'i mahkûmiyetle, % 2'i ise beraatla sonuçlanmaktadır.

- Türkiye Adalet Akademisi'nin, akademik, mesleki ve bilimsel etkinliklerinin yürütülmesi, organizasyonu, finansmanı ve yönetiminde mevcut kurumsal yapısı ve işleyişi itibariyle, bakanlığa bağlı bir birim olarak çalışması, onun akademik ve bilimsel geleceğinin siyasi güdüm altına alınmasına sebep oluşturabilecek bir durumdur.

- Ceza infaz kurumlarında; hükümlülerin, bireysel özelliklerine, işledikleri suçların tip ve niteliğine uygun olarak farklı mekanlara yerleştirilememesi, çağdaş ceza ve infaz sistemlerinin gerekleri karşısında olumsuzluklara yol açmaktadır.

- Anayasa Mahkemesi, Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu üyeleri, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkan ve üyeleri, Başsavcılar, Cumhuriyet Başsavcı Ve-

kili, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Sayıştay Başkan ve üyeleri ile ilgili ceza davalarına yüce divan sıfatıyla bakmakla görevlendirilmiştir. Anayasa'daki mevcut düzenlenme biçimi itibariyle 'Yüce Divan' kurumu, adil yargılanma ve doğal hakim ilkeleri göz önünde bulundurulduğunda, yüce divanın oluşumu, yüce divanda yargılanması öngörülenler, sevk usulü, iddianamenin hazırlanması ile kararlarına karşı yeniden inceleme ve denetim yollarının açılması gibi konular bakımından tartışmalara sebebiyet vermektedir. Yeni bir "Anayasa" çalışmaları nedeniyle gündeme gelen bu konuya açıklık getirilmelidir.

- Yargılama organları Anayasa'nın 90/son fıkrası çerçevesinde, usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmaların iç hukukta doğrudan uygulanması hususunu gerektiği ölçüde göz önünde bulundurmamaktadırlar. İnsan hak ve özgürlükleri yönünden son derece önemli olan bu konuda yargıç, savcı ve avukatların bilinçlendirilmesi için sık sık meslek içi eğitim çalışmaları yapılmalıdır.

- Hakimlerin atanma, tayin, nakil ve yetkilendirilme işlemlerinde, çoğu kez uzmanlığa riayet edilmemektedir. Gerçekten de, uzun süre ceza hakimi veya Cumhuriyet Savcısı olarak görev yapan bir kimse, hukuk hakimi olarak ilk derece

ya da yüksek mahkemelere atanabilmektedir. Bu durum, uzman hakimlik anlayışına aykırı olduğu gibi, o hakimin yıllar boyunca edindiği mesleki bilgi birikimi ve deneyimlerin yararlanılamamasına neden olmakta; ayrıca, yeni atandığı mahkemede, adeta mesleğe yeni başlamış gibi, ilgili konuları yeniden öğrenmek zorunda kalmaktadır. En önemlisi bu durum hakimler ile savcılar birlikteliği açısından ilgi çekici bir tablo oluşturmaktadır. Bu olumsuz durum karşısında, uygulama hataları yapılabilmekte ve hukuka aykırı kararlar verilebilmektedir.

- Adli Tıp Kurumu'nun mali, idari ve bilimsel özerkliği sağlanmadan Adalet Bakanlığı'na bağlı olarak görev yapmakta olması bilirkişilik kurumunun bağımsızlığı ilkesine aykırılık oluşturduğu gibi aynı zamanda, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı bünyesindeki kriminal laboratuvarların Adli Tıp Kurumu dışında ayrı ayrı hizmet vermeleri adli tıp ve adli bilimler alanında hizmet aksamalarına yol açmaktadır.

- Adli tıp ve adli bilimler alanındaki bilimsel ve teknolojik gelişmelere uygun olarak, gerektiğinde iddia ve savunma ile işbirliği içerisinde, maddi olayı ortaya çıkarma amacına ulaşabilmek için, suç yeri incelemesi ve kanıtların toplanması tekniklerinin uygulanmasında ve kriminolo-

jik analiz laboratuvarlarının çalıştırılabilmesinde merkez laboratuvarlar dışında teşkilatlanma yetersizlikleri ile yetişmiş insan gücü ve teknik altyapı eksiklikleri mevcuttur. Adli Tıp Kurumu'nun taşra örgütünün yeterli bir donanım ve örgütlenme biçimine kavuşturulamamış olması adli tıp hizmetlerinin verimli ve düzenli sunumunu güçleştirmektedir.

• Ülkemizde adli kolluk ile genel kolluk arasında görev ve yetki alanı sınırlarını belirleyen yasal bir düzenleme bulunmamaktadır.

Genelde yargı erki, yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesiyle ilgili yaşanan kimi sorunları bilgilerinize sundum.

Ancak yargının önemli unsuru olan savunmanın da yıllardır çözülemeyen çok önemli sorunları vardır. Geçtiğimiz yasama yılında avukatların ve savunma mesleğinin önündeki engellerin kaldırılmasına ilişkin yetkililerin verdikleri söz ve güvencelere karşın;

* Yıllarca yapılan mücadeleler sonunda Avukatlık Kanunu'na konulmuş, mesleğimizin geleceği açısından son derece hayati önemi olan "sınav" kurumu bir çırpıda kaldırılmıştır.

* Uluslararası sözleşme ve belgelerde hüküm altına alınan "silahların eşitliği" ilkesinin yaşama

geçmesi için gerekli yasal düzenlemeler yapılmamıştır.

* Avukatlık ücretinin bir emek ve uzmanlık karşılığı olduğu bir türlü kavranamamış, savunma hizmeti ihale konusu mal olarak algılanmıştır.

* Savunma örgütü temsilcileri avukatlara yapılan ve çoğu ölümlü sonuçlanan saldırılar doğal karşılanmış, siyasi iktidar temsilcileri tarafından hiçbir zaman kınama ve geçmiş olsun dileği ile tilmemiştir.

Yönetimin bu yaklaşımı bazı kamu görevlilerini daha da saldırgan hale getirmiştir. Nitekim son günlerde birçok meslektaşımız hukuk ve kural tanımaz kimi polislerin fiili saldırısına muhatap olmuşlardır.

* Kamu kesimi avukatları hiçbir zaman hukuk devletine yakışır hukukçu kimliğiyle algılanmamış ve yıllardır hukukunu savunduğu devlet onların hukukunu asla korumamıştır.

* Yasada açıkça hüküm altına alındığı halde, baroların ve Türkiye Barolar Birliği'nin anayasal konumuna uygun olarak protokol düzenlemeleri bir türlü çözümlenememiştir.

* Avukatlık kimliği yasa buyruğuna karşın "resmi kimlik" olarak kabul görmemiştir.

* Resmi kurumlarda yasa gereği sağlanması gereken bilgi ve belgeye ulaşma konusunda gerekli alt yapı oluşturulmamıştır.

* Avukatlar ve savunma mesleğinin önünü kesen ve yaşam alanını daraltan, Muhasebeci-Mali Müşavirler, Marka-Patent ve Rekabet vekilliği yanı sıra, Noterlik yasasında da yeni düzenlemelere girişilmiştir.

* Tüm bunların yanı sıra ekonomik ve pazarlık gücünü elinde bulunduran uluslararası hukuk ve avukatlık firmalarına geçit verilmiştir.

* Avukatlık Kanunu'nun ikinci maddesi hükümüne göre, *"yargı organları, emniyet makamları, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüsleri, özel ve kamuya ait bankalar, noterler, sigorta şirketleri ve avukatlara görevlerinin yerine getirilmesinde yardımcı olmak zorundadırlar."* Yasanın bu emri içselleştirilemediği için yardım bir yana zorluk nedeni de olmaktadır. Avukatların bu konudaki yakınmaları anlayış değişikliği ve kabullenme olmadığı sürece de bitecek gibi görünmemektedir.

* Yargının ayrılmaz bir parçası olan savunma mensuplarının pasaport açısından da bazı çevrelerce garip karşılanan, ancak bizim hakkımız olduğuna candan inandığımız sorunları bulunmaktadır. Devletin herhangi bir görevinde birin-

ci sınıfa yükselenler için tanınan hakların yirmi beş, otuz yıl avukatlık yapmış; baro başkanlığı, Türkiye Barolar Birliği başkanlıklarında bulunmuş meslektaşlarımızdan esirgenmesi başından beri arz etmiş olduğumuz anlayışın ürünüdür.

* 2001 yılında ilgili mevzuatta bazı önemli değişiklikler yapılmışsa da Türkiye Barolar Birliği, barolar ve avukatlar üzerinde Adalet Bakanlığının etkin bir rolü ve idari vesayeti bulunmaktadır.

Avukatların mesleki bağımsızlığını güvence altına almaya yönelik olarak, Baroların iç denetim ve işleyişlerinde, Adalet Bakanlığının avukatlar aleyhindeki disiplin soruşturmaları ile ceza kovuşturmalarında mevcut etkin rolünün ortadan kaldırılmasına yönelik hukuksal düzenleme değişikliklerine gidilmesi gerekmektedir.

* Serbest avukatlar yönünden, sosyal güvenlik hizmetlerinden yeterli bir biçimde yararlanmalarının sağlanamamış olması sosyal hak kayıpları yaratmaktadır.

* Avukatlık Kanunu ve ilgili diğer mevzuatta yer bulmasına rağmen, avukatların doğruluğunu tasdik ettikleri belgeler yeterli görülmeyerek ayrıca, ilgili yerlerden belge aslının celp edilmesi; delil toplama ve tartışma görevinin etkin biçimde kullanılmaması yargılamanın uzamasına neden olmaktadır.

ÖZDEMİR ÖZOK

* Kamu kurum ve kuruluşları arasında organizasyon yetersizliği nedeniyle, avukatların vekil sıfatıyla gördükleri işlerde mesleklerini yürütme olanakları zorlaştırılmaktadır. Kamuda görevli hukuk müşavirleri ve hazine avukatları, mesleki bağımsızlık, yetki alanları, mali ve özlük hakları ile hiyerarşik konumları bağlamında, ciddi sorunlar altında çalışmaktadırlar. Ayrıca, kamuda görevli hazine ve diğer kurum avukatlarının yasal statüleri ile yetki ve sorumluluk alanlarının avukatlık mesleğinin doğasına uygun bulunmadığı gözlemlenmektedir.

* Mesleki disiplin ve etik ile uzmanlaşmaya gidilememesi gibi temel sorunların çözümsüz bırakılması savunma mesleğinin saygınlığına gölge düşürmektedir.

* Yaşanan bu olumsuzluklar yanı sıra, CMK' da görevli müdafii ve vekillerin aylarca alacakları ödenmemiş, bu konuda baroların ve Türkiye Barolar Birliği'nin yetkileri alelacele çıkarılan yasalarla elinden alınmıştır. CMK hizmetlerinin hukuk büroları eliyle yürütülmesi projesinin ilk ayağı olarak düşünülen bu değişim meslektaşlarımız arasında tedirginlik yaratmaktadır. 5560 sayılı yasa ile "*adil yargılama hakkı*" bağlamında eşit seviyelerde bulunmaları gereken, Cumhuriyet savcılarını avukatların ita amiri durumuna getirilmiştir.

* Yine geçtiğimiz yasama döneminde, Sayın Adalet Bakanı'nın her fırsatta yeni ve çağdaş bir "Avukatlık Yasası Taslağı" kendilerine sunulduğunda kolaylıkla yasalaştıracağını sıkça tekrarlmasına ve Sayın Başbakanının sorunların çözümü için 48 baro başkanı önünde kabinenin üç önemli bakanına talimat vermesine karşın, savunmanın önündeki sorunlar yumağı eksilmediği gibi yenileri eklenmiştir.

Dileğimiz 22 Temmuz 2007 günü yapılan seçimler sonrası % 47 gibi büyük bir oy desteği ile siyasal yaşamımıza yeniden ağırlığını koyan AKP'nin Sayın Başbakanın da aynı gün açıkça belirttiği gibi yeni bir siyaset anlayışı ve yaklaşımıyla sorunlarımızın çözülmesidir.

Çünkü;

"Bağımsız savunma, bağımsız yargının kurucu unsurlarındandır"

"Bağımsız savunma olmaksızın güçlü ve bağımsız bir yargıdan asla söz edilemez"

"Adil yargılanma hakkının olmazsa olmaz koşulu bağımsız savunmadır."

"Hukuk devletini ve hukukun üstünlüğünü savunmak Türkiye Barolar Birliği ve baroların asli görevlerindedir."

"Barolar ve Barolar Birliği insan temel hak ve özgürlüklerinin ödünsüz savunucularıdır."

Tüm bunların gerçekleşmesi için de savunmanın, avukatların, baroların bağımsızlığını öngören Havana Kuralları'nın 16. maddesinin, *"Hükümetler avukatların hiçbir baskı, engelleme, taciz veya yolsuz bir müdahaleyle karşılaşmadan, her türlü mesleki faaliyeti yerine getirmelerini sağlar"* şeklindeki hükümünün yaşama geçirilmesi için içtenlikli çabalar gerekmektedir.

Ayrıca Türkiye'yi ziyaret eden AB temsilcilerinin yargı ve adalet teşkilatıyla ilgili olarak düzenledikleri son 2005 yılı İstişari Ziyaret Raporu'nda, avukatlar ve bağımsız savunmayla ilgili öneri ve tavsiyelerinde şu noktalara dikkat çekilmektedir;

* Uluslararası standartlara uygun olarak avukatların mesleklerini her türlü korku, engelleme, taciz ve soruşturma olmaksızın yerine getirmesi yönünde gerekli önlemlerin alınmasını;

* Adalet Bakanlığı'nun baroların işleyişleriyle ilgili rolünün, vesayet uygulamasının kaldırılmasını;

* Türkiye'deki baroların, yeni ceza adaleti sisteminde avukatların güçlendirilen rolünü göz önüne alarak avukatlık için gereken nitelikleri, eğitimleri ve mesleki sorumluluklarını gözden

geçirmesini, ayrıca alanların herhangi birinde tanımlanan ihtiyaçların karşılanması istendiğinde, AB Komisyonu'nun gerekli yardımı yapmasını,

* Adalet Bakanlığı'na, avukatların sanıkla ilgili bütün dosyalara ulaşmasına ilişkin tüm engelleri kaldırmasını teminen bu konuda gerekli yasal düzenlemeleri yapmasını;

* Bazı kurumlar, avukat ve müvekkilinin görüşmesi için yeterli zaman bırakmamaktadırlar, Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığının, avukatların göz altına alınmış olan müvekkilleriyle etkili şekilde görüşebilmeleri için yeterli zaman ve mekan sorunlarının çözülmesini;

* Adalet Bakanlığı, avukatların adliyelerde tutuklu müvekkilleri ile gizli olarak görüşebilmelerine imkan sağlayan tedbirlerin alınması yönündeki tavsiyemizi kabul etmiş olup, bu tavsiyenin uygulanmasına yeni istinaf mahkemelerinin inşasında başlanacaktır. Mevcut ceza mahkemelerinde bu tarz görüşme olanakları tesis edilinceye kadar bakanlık kısa dönemde, avukatların müvekkilleri ile görüşmelerine imkan verecek geçici tedbirlerin alınmasını benimsemiştir.

* Uygulamada duruşma esnasında, avukatların müvekkilleri ile konuşmalarına izin verilmesinin sağlanması konusunu önemli bir ihtiyaç olarak görüyoruz.

* Duruşma başlarken, savcı ve hakimlerin aynı kapıdan, aynı anda duruşma salonuna girmelerine karşın, avukatların duruşma salonuna halkla birlikte ayrı bir kapıdan girmeleri zorunluluğu durumu halen devam etmektedir. Hakim duruşma salonundan ayrılırken savcıda hakimle birlikte aynı kapıdan çıkmakta ve savunma avukatı güvensiz bir biçimde halkın kullandığı kapıdan çıkma durumunda bırakılmaktadırlar.

Adalet Bakanlığı, hakimlerin karar vermek üzere müzakereye çekilmek için duruşma salonunu terk ettikleri anda, savcılarında aynı anda salondan ayrılmamaları gereğinin vurgulanacağı eğitim programlarının düzenlenmesini, Adalet Akademisine tavsiye etmeyi kabul etmiştir. Cumhuriyet savcılarının duruşma salonlarına, hakimlerden ayrı bir kapıdan girmelerinin ve ayrılmalarının sağlanması konusunda gerekli önlemlerin alınmasını tavsiye ediyoruz,

* Türkiye'de savcılar duruşmalar esnasında, hakimlerin yanında ve onlarla aynı seviyede olan, zeminden yüksek bir platformda oturmaya devam etmektedirler. Bu arada savunma avukatları da, dinleyiciler ve sanıklarla aynı seviyede ve salonun zemininde bir masada oturmaya devam etmektedirler. Adalet Bakanlığı prensipte, savcılarının duruşma salonlarındaki konumunun avu-

katları ile eşitleneceği konusunda fikir birliğine varmış ancak gerekli yasal düzenlemeyi hala yapmamıştır.

* Avukatların mesleki görevlerinin yasal olarak icrası ile ilgili eylemler nedeniyle veya ifade özgürlüğü hakkının yasal olarak kullanılması sonucu ceza soruşturmasına konu oldukları olayların görülmesi devam etmektedir. Polis, Jandarma ve Cumhuriyet Savcılarının avukatları müvekkillerinin işlemiş oldukları suçlarla ilişkilendirilmelerinden kaçınmalarının ve avukatların mesleki görevlerini tehdit, engelleme, taciz veya soruşturma olmaksızın uluslararası standartlar paralelinde icra etmelerine müsaade edilmesinin sağlanması konusunda, ilgili devlet organlarından gerekli tedbirleri almasını önemle vurgulamaktayız,

* Adalet Bakanlığı, baroların faaliyetleri ile ilgili rolünü korumaya devam etmektedir. Avukatların disiplin suçlarıyla ilgili TBB tarafından alınan kararların tümünün Adalet Bakanlığı'na sunulması gerekliliği bulunmaktadır. Ayrıca, Avukatlık Yasası'nın 58. ve 59. maddeleri ile bir Türk avukatı aleyhine, mesleki çalışmalarını sürdürürken işledikleri suçlar nedeniyle yürütülecek bir cezai takibat için Cumhuriyet Savcısı Adalet Bakanlığı'ndan izin almak durumundadır. Adalet

Bakanlığı, baroların çalışmaları üzerindeki etkisinden feragat etme konusunda her hangi taahhütte bulunmamıştır.

Avukatlar aleyhine yürütülen disiplin işlemleri için TBB'ne itiraz edilmesi, yargı dışı süreç açısından nihai itiraz aşaması olması ve Avukatlık Yasası'nın 58.ve 59. maddelerinin, avukatların mesleki çalışmalarını icra etmeleri esnasında işledikleri suçlar nedeniyle aleyhlerine yürütülecek ceza takibatlarında Adalet Bakanlığının tesirini ortadan kaldıracak tarzda değiştirilmesini öneriyoruz demektedirler.

Yeni yasama döneminde barolar ve barolar birliği olarak çalışmalarımız bu ilkelerin yaşama geçmesi için olacaktır.

Çünkü; savunmayı çökertip yargıyı ayakta tutmak mümkün değildir. Güçlü yargı ancak güçlü ve bağımsız savunmayla mümkündür.

Genelde yargı özelde savunma adına izlenen yol, geçmişten günümüze tarihi süreç içinde hiçbir siyasal iktidara yarar sağlamamıştır. Çünkü unutulmasın ki, savunma çökerse yargı da çöker ve hep beraber altında kalırız.

Yargıda bunca sorun orta yerde dururken 59. hükümetin Adalet Bakanı Sayın Cemil Çiçek bakanlıktan ayrılırken yaptığı veda konuşmasında,

"...yoğun çalışmalar yürütülmüş ve bu dönem yargı reformunun başarıyla gerçekleştirildiği bir dönem olmuştur..." demıştır. Burada bir yanlış anlaşılma var. Ya bizim yapılan reformlardan haberimiz yok, ya yapılan sınırlı iyileştirmeler abartılarak "yargı reformu" olarak nitelendirilmektedir. Bu durumun somut kanıtı istinaf mahkemeleri konusunda yaratılan karmaşadır.

Bilindiği üzere 5235 sayılı "Adli Yargı ilk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemeleri'nin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun" 25. ve takip eden maddeleri gereğince Bölge Adliye Mahkemelerinin kuruluşu düzenlenmiştir.

Gerek HUMK gerekse CMK'da kanun yolu olarak istinaf yolu düzenlenmiş buna ait madde düzenlemeleri getirilmiştir.

5235 sayılı Yasa'nın geçici 2. maddesi; "Adalet Bakanlığı, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren engeç iki yıl içerisinde 25. maddede öngörülen bölge adliye mahkemelerini kurar. Bölge Adliye Mahkemeleri'nin kuruluşları yargı çevreleri ve tüm yurttta göreve başlayacakları tarih, resmi gazetede ilan edilir." hükmü amir bulunmaktadır.

Yasa hükmü gereği Adalet Bakanlığı, Yüksek Hakim ve Savcılar Kurulunun olumlu görüşünü olarak 18.05.2007 Tarihli Bakanlık Oluruyla İs-

ÖZDEMİR ÖZOK

tanbul, Bursa, İzmir, Ankara, Konya, Samsun, Adana, Erzurum ve Diyarbakır'da Bölge Adliye Mahkemelerinin kuruluşunu duyurmuş, yargı yetkisini coğrafi olarak belirlemiştir.

Ancak; bakanlık duyurusunda, bina ve araç gereç ihtiyacının henüz sağlanamadığı belirtile- rek Bölge Adliye Mahkemeleri'nin tüm yurttan gö- reve başlayacakları tarihin koşullar sağlandıktan sonra ayrıca belirleneceği belirtilerek, açılışı süre- siz bir şekilde ertelemiş bulunmaktadır.

Yasa hükmüne rağmen Bölge Adliye Mahke- meleri'nin zamanında açılmaması nedeniyle eski temyiz usulü devam etmektedir.

Kuşkusuz 59. hükümet döneminde örneğin adliye binaları gibi, yargıyla ilgili kimi önemli iyileştirmeler yapılmıştır. Ancak bunları tüm so- runların çözüldüğü köklü ve kalıcı bir "yargı refor- mu" gibi değerlendirmeye olanak yoktur.

Mevcut kronikleşmiş yargı sorunlarına, ko- laycılığa kaçan ve bütünü görmezden gelen böy- lesine bir anlayışla yaklaşırsak daha uzun yıllar sorunları bu kürsülerden tartışmak durumunda kalacağımızı üzüntü ile vurgulamak isterim.

Sayın Cumhurbaşkanım,

22 Temmuz Milletvekili Genel Seçimleri, demokrasimizin mevcut eksikliklerini yeniden değerlendirme ve giderme sürecinde önemli bir aşama oluşturmuştur. Hangi siyasi görüşe sahip olursa olsun, insanların yıllık tatillerini bölerek kendi adayına ve partisine oy vermek için büyük özverilerle sandıklara koşması, oy verme işlemlerinin sakin ve huzur içinde tamamlanması, sonuçların kısa sürede alınması, aynı gün Sayın Başbakanın toplumun bütün kesimlerini kucaklayan birleştirici konuşması, halkımızın demokrasiye ve özgür seçimlere olan duyarlılığı olarak algılanmalı ve seçimlerin olumlu yanı olarak kabul edilmelidir.

Halkımızın bu tutarlı davranışına karşın, hiçbir Avrupa ülkesinde bulunmayan % 10'luk seçim barajı, milletvekili adaylarının saptanma yöntemi, yarısı TMSF ve dolayısıyla hükümet güdümündeki medyası, hiçbir beyana, sınırlamaya ve denetime tabi olmayan seçim harcamaları, hiçbir etik kural tanımayan ve halkı bilgilendirmeyi amaçlamayan her türlü maddi ve moral değerın siyasi sömürü aracı yapıldığı seçim propagandaları seçimin olumsuz ve eleştirilen yanını oluşturmaktadır.

ÖZDEMİR ÖZOK

Yine son günlerde basına yansıyan ve seçimlerin meşruiyetini tartışmaya açabilecek iddiaların ve ithamların Yüksek Seçim Kurulu tarafından en kısa sürede açıklığa kavuşturulması gerektiği kanısındayız. Aksi takdirde bu tartışmalar devam ettiği sürece TBMM, siyasal iktidar ve Türk demokrasisi yara alacaktır. Tüm bu gelişmeler sonrası yapılması gereken, önümüzdeki yasama dönemini iyi değerlendirerek, seçim sistemimiz ve siyasi partiler sistemimizi, demokrasimizi daha da geliştirecek bir içeriğe kavuşturmak temel hedef olmalıdır. Aksine bu düzen sürdürüldüğü sürece defolu demokrasiden, eksiksiz demokrasiye geçmemiz mümkün olamayacak ve eleştiriler artarak sürecektir. Bu konuyla ilgili olarak 18-19 Ekim 2007 tarihlerinde Ankara da tüm siyasi parti ve demokratik kitle örgütü temsilcilerinin katılımıyla önemli bir etkinlik yapacağız.

Milletvekili genel seçimlerinden sonra oluşan siyasal yapı sonucu, ulusal ve uluslar arası yorumcuların da açıkça vurguladıkları gibi, ülkemizde 23 Temmuz 2007 gününden itibaren farklı bir dönem başlamıştır. Halkımızın oylarıyla oluşan bu yeni dönemi demokratik olgunlukla karşılayarak, yapılacak destek ve eleştirilerin bu anlayış içinde sürdürülmesi gerektiğine inanmaktayız. Çünkü yapılan bunca tartışma, eleştiri ve gerilimlere

karşın, ülkemizin aydınlık ve çağdaş geleceğinin eksiksiz demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve tüm kurum ve kurallarıyla işleyen hukuk devletinde olduğuna inancımız tamdır.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Cumhurbaşkanlığı seçiminden önce, TBB'ni ziyaret ederek adaylığınızı ve buna ilişkin düşüncelerinizi bizlerle paylaştığınız için tekrar teşekkürlerimizi arz ediyoruz. Ziyaretiniz sırasında adaylığınızın seçim sonuçları ve pozitif hukuk kuralları karşısında son derece doğal, aday olduğunuz takdirde seçilmenizin kesin olduğunu, bütün bunlara karşın özveride bulunmanızın sizi yücelteceğini, halkın yüreğinde yer alacağınızı, bunun ise ülkedeki siyasi havayı yumuşatacağını, bu süreçte buna çok ihtiyacımız bulunduğunu, ayrıca bireysel olarak kimi kurum ve ilkelere bakış konusunda ciddi görüş farklılıklarımız olduğunu, tüm bu istemlerimize karşın seçildiğiniz takdirde başarı dileklerimizle kutlayacağımızı, ülkemizin aydınlık geleceği için yapacağınız her türlü çalışmaya kurumsal olarak duraksamadan katkı vereceğimizi bilgilerinize sunmuştuk.

Ülkemizin son derece önemli iç ve dış sorunlar sarmalıyla çevrili olduğu bir dönemde Cum-

hurbaşkanlığına seçildiniz, sizi tekrar kutluyor ve başarı dilekelerimizi arz ediyoruz. Ziyaretiniz sırasında vurgu yaptığınız "...Bir ülkenin ekonomisi ve maliyesi şu ya da bu şekilde iyileştirilebilir, düzeltilebilir. Önemli olan o ülkede 'evrensel hukuk kurallarını, insan haklarını, hukukun üstünlüğünü ve en önemlisi hukuk devletini' egemen kılmaktır..." sözlerinizi ülkemiz geleceği için önemli bir güvence olarak görüyoruz.

Yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesinin tam olarak sağlandığı, savunma hakkının engellenmediği, adil yargılanma hakkının yaşama geçtiği, hak arama, örgütlenme, düşünce ve ifade özgürlüklerinin önündeki tüm engellerin kaldırıldığı, insan hak ve özgürlüklerinin evrensel belgelerdeki ölçütler dışında kısıtlanmadan uygulandığı, yurttaşlar arasında dil, din, ırk ve mezhep ayrımının yapılmadığı, yasaların tüm yurttaşlara eşit uygulandığı, işkenceden söz edilmediği, rüşvet, yolsuzluk ve kara para ile mücadele için "*siyasi ahlak yasası*" dahil gerekli tüm hukuki düzenlemelerin yapıldığı, TBMM üyeliğinin korunma ve kişisel güvence aracı olarak değil ülke insanına hizmet olarak algılandığı, manevi ve moral değerlerin siyasi sömürü aracı yapılmadığı, ekonomik ve sosyal hakların özellikle sendikalaşma ve grev haklarının İLO standartlarına kavuşturulduğu,

ırkçı ayrımcılığa dayanan terör eylemlerinin sona erdiği, polisin şiddet kullanmadığı, linç girişimlerinin yaşanmadığı, töre cinayetlerinin ve kadınlara ayrımcılığın son bulduğu, Danıştay saldırısı, Hrant Dink cinayeti ve Malatya katliamı gibi yüz kızartıcı olayların bir daha yaşanmayacağı; çevre bilinci ve yurt sevgisi yanında, barış, kardeşlik, huzur ve güvenin yeşerdiği; hukukun egemen olduğu, antidemokratik darbe ve müdahale girişimlerinin akıllardan dahi geçirilemediği, bir Türkiye umut ve özlemiyle size saygılarımı arz eder, beni sabırla dinleyen tüm konuklara saygı, sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

